

منابع حدیث در اینترنت

حسن یوسفزاده

امروزه با گسترش روزافرون شبکه‌های اطلاع‌رسانی در سراسر جهان، فرصت دیگری در اختیار اندیشمندان و محققان اسلامی و مبلغان شریعت الهی قرار گرفته تا با استفاده مطلوب از این فرصت در نشر احادیث و معارف دین کوشای بشنید. آنچه در این مسیر اهمیت زیادی دارد، شناسایی و بررسی فعالیت‌های انجام شده در این باره می‌باشد.^۱

www.hawzah.net

۱. حدیث در پایگاه حوزه

The screenshot shows the homepage of Hawzah.net. At the top, there's a navigation bar with links for Back, Forward, Stop, Home, Search, Favorites, Media, and a login area. The URL in the address bar is <http://hawzah.net/Per/Default.asp>. Below the address bar, there's a banner with the text "جون از افق هلال محروم شد آشکار" and "شادی ز جهره عالمان گشت نایبدند". The main content area has several sections:

- Majlis (Senate):** Includes links to "کتابخانه" (Library), "طبقه بندي مقاصد" (Subject Classification), "کل پایگاه" (Full Site), and "نافذه چستجو" (Advanced Search).
- Maktabeh (Library):** Includes links to "مکون دینی" (Religious Library), "کتابخانه" (Library), and "صفحات شخصی محققان" (Pages of Personal Researchers).
- Quran (Qur'an):** Includes links to "پیامبر و اهل بیت (ع)" (Prophet and Household), "اخلاق" (Morality), "عقاید" (Beliefs), and "قرآن" (Qur'an).
- Islam and History:** Includes links to "اسلام و ادیان" (Islam and Religions), "فرقه‌های اسلامی" (Schools of Islam), "فارغ‌التحصیل" (Graduates), and "تاریخ اسلام" (History of Islam).
- Hadith (Hadith):** Includes links to "زن در اسلام" (Women in Islam), "حوزه علمیه" (Academic Center), "ولایت و رهبری" (Leadership and Authority), and "تقلیل اسلامی" (Islamophobia).
- Other Sections:** Includes "مشکوک" (Skeptical), "جواب عذر" (Response to Forgiveness), "درباره ما" (About Us), and "آنلاین کتابخانه" (Online Library).
- Right Side Panel:** Shows a sidebar with "برای دیدن مجلات و اراده کنید" (To view journals and articles), a login form for "نام کاربری" (Username) and "کلمه عبور" (Password), and links for "ثبت کاربر جدید" (Create New User), "پذیرش و پاسخ" (Acceptance and Response), "دریافت سوال" (Receive Question), "تمویل مقالات" (Fund Articles), and "نظر سنجی" (Surveys).

این پایگاه در کنار مطالب فراوان دیگر، بخشی را نیز به حدیث اختصاص داده است. در این پایگاه در هر موضوعی از جمله حدیث، از مشاوره کارشناسان علمی ویژه آن موضوع استفاده می‌شود. به همین دلیل، کلیه مطالب قرار گرفته در این پایگاه از اتقان کافی برخوردار است، هر چند این مطلب در مورد تعداد زیادی از پایگاه‌های شیعی نیز صادق است. اطلاعات مفید در مورد حدیث و علوم حدیث، سیر تاریخی حدیث، تدوین آن، جوامع حدیثی اهل سنت و شیعه، شرح و حال رجال حدیث و تعدادی از احادیث برگزیده، در پایگاه حوزه در دسترس می‌باشد.

۲. دارالحدیث

The screenshot shows the homepage of www.hadith.net. At the top, there is a navigation bar with links for Back, Forward, Stop, Refresh, Search, Favorites, Media, and other site-specific links. The URL in the address bar is http://hadith.net/persian/index.htm. The main header features the Persian text "السلام عليك يا مطر الله ولين نادره" (Peace be upon you O Messenger of God and your Companions). Below the header is a large decorative banner with the Arabic calligraphy "اللهم صل على الحسين والحسين". The central content area contains a box with Persian text about the importance of the book of Hadith and its author, followed by the email address hadith@hadith.net.

دوازده امام در منابع اهل سنت و نیز تعدادی کتاب و پایان‌نامه به صورت متن کامل اشاره کرد که در این پایگاه موجود است. به نظر می‌رسد با توجه به اختصاصی بودن این پایگاه به حدیث، منابع قوارگرفته در آن در حد انتظار نیست و امید است متصدیان دارالحدیث، کاربران اینترنتی را بیش از این از دستاوردهای خود در زمینه حدیث و علوم مربوط به آن بهره‌مند سازند.

مؤسسه فرهنگی دارالحدیث، اولین و بزرگ‌ترین مرکزی است که به صورت جمعی و تشکیلاتی در زمینه حدیث و تحقیق، تنظیم و نشر و آموزش آن فعالیت می‌کند. بیشتر کارهای این مرکز به حوزه‌های غیر اینترنتی مربوط می‌باشد. ولی در عین حال، بخشی از فعالیت‌های آن در معرض استفاده کاربران اینترنتی قرار دارد. به طور کلی، می‌توان به نشریات تخصصی مؤسسه دارالحدیث؛ بخش ویژه امام علی، اهل‌بیت در قرآن و حدیث؛

www.andisheqom.com

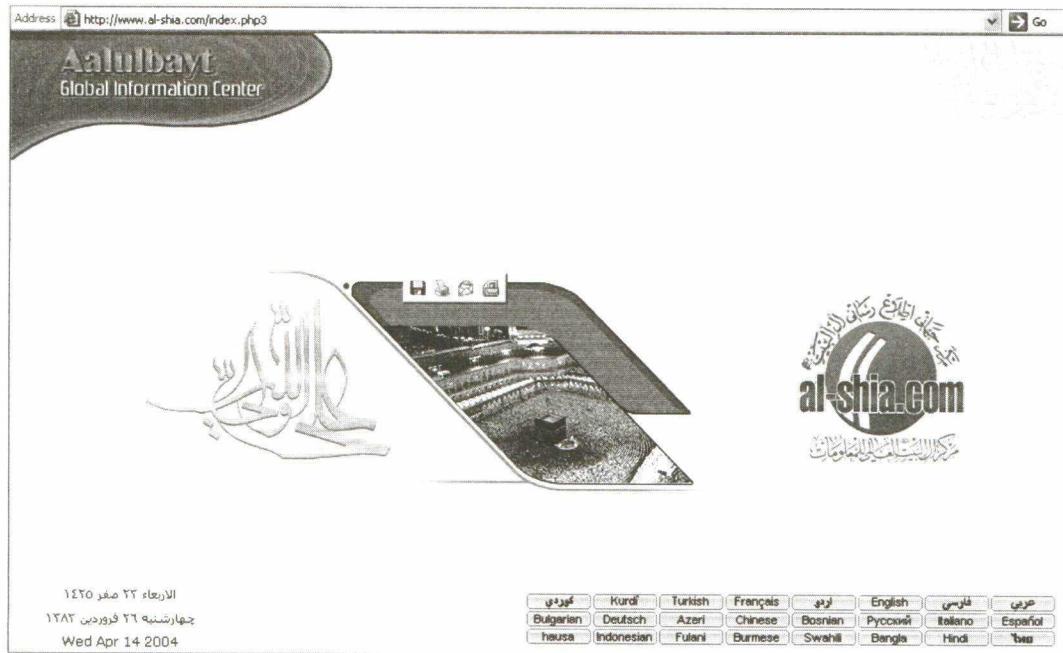
۱۲. پایگاه اندیشه قم

The screenshot shows the homepage of www.andisheqom.com. The header features the Persian text "پژوهشگاه اندیشه قم" (Andisheh Qom Research Institute). The main content area includes a search bar, a sidebar with links for "آنلاین پایگاه اسناد اسلامی" (Online Library of Islamic Manuscripts), and a right-hand sidebar with a list of categories such as "فقه اسلامی" (Islamic Jurisprudence), "تاریخ اسلامی" (Islamic History), "علوم اسلامی" (Islamic Sciences), and "محدثین اسلامی" (Islamic Scholars).

پایگاه اندیشه قم در بخشی از فضای اینترنتی با گزینه امام حسین^(ع) ضمن آوردن مقالات و مطالبی در خصوص جنبه‌های مختلف زندگی امام حسین^(ع) و نهضت عاشورا، چهل حدیث در خصوص عزاداری آورده است و در گزینه دیگر با عنوان گلچینی از فرمایشات امام حسین^(ع) برخی از سخنان ایشان را ذکر کرده است.

۴. منابع حدیثی پاکگاه الشیعة

www.al-shia.com

علوم حدیث وجود دارد که در ذیل به عنوانین برخی از آنها اشاره می‌شود: احتجاج طبرسی (۲ جلد)، الارشاد (۲ جلد)، الاستبصار (۴ جلد)، بحار الانوار (۱۰۷ جلد)، تهذیب الاحکام (۱۰ جلد)، سنن النبی الاکرم (۵ جلد)، عيون اخبار الرضا^(۲) (۲ جلد)، اصول کافی (۸ جلد)، کنز الفوائد (۲ جلد)، مستدرک الوسائل (جلد ۱ و ۲)، من لا يحضره الفقيه (۴ جلد)، المحسن (۲ جلد) و چند کتاب تک جلدی دیگر.

۲۵ جلد کتاب در زمینه حديث و علوم حديث همچون ۱۴ جلد میزان الحكمة، مستندنويسي در تاریخ حديث، سیری در نهج البلاغه و صحیفه سجادیه از جمله منابع حدیثی موجود در این پایگاه است. گفتنی است که کتابخانه پایگاه مرکزی جهانی اطلاع رسانی آل الیت از غنی ترین کتابخانه های اینترنتی است که تنها در بخش زبان فارسی آن حدود ۲۵۰ جلد کتاب در ۱۴ موضوع جداگانه قرار گرفته است و اگر این پایگاه را به ویژه به دلیل ۲۴ زبانه بودنش جزو بزرگ ترین پایگاه های شیعی بدانیم، سخنی به گزار نگفته ایم. در بخش عربی، این پایگاه، ۱۸۵ جلد کتاب در موضوع حديث و

٥. الحامدة الاسلامية

بی شک، کامل‌ترین منابع حدیثی در این پایگاه قابل دستیابی است. این پایگاه علاوه بر دروس خارج اصول و فقه حوزه، منابع عظیمی از کتاب‌های حدیثی را در اختیار کاربران اینترنتی گذاشته است. از جمله آنها می‌توان به: ۱۰۷ جلد بحارالاتوار، ۱۰ جلد مستدرک، سفينة البحار، ۳۰ جلد وسائل الشیعه، ۸ جلد الجامع الصحيحین، ۹ جلد المنتضی (شرح موطأ مالک)، ۷ جلد الأربعین فی حب امیرالمؤمنین، ۴ جلد الاستیصار، سنن النبی، تحف العقول، معانی الاخبار، کتاب الخصال، قرب الاسناد، امامی مفید، بصائر الدرجات و چند کتاب دیگر اشاره کرد. لازم است از دست‌اندرکاران پایگاه تشکر نماییم و این نکته را هم اضافه کنیم که افزودن امکان جستجو به‌ویژه در متن کتاب‌ها، موجبات استفاده هر چه بیشتر علاقه‌مندان را فراهم می‌آورد.

۶. احادیث و اندیشه امام علی^(ع)

پایگاه امام علی که کامل‌ترین سایت درباره امام علی^(ع) است، در کنار اطلاعات نسبتاً کاملی در زمینه‌هایی مانند: اندیشه امام علی، سیره امام علی، امام علی در قرآن و سنت و فضائل امام علی، متن کامل کتاب الغدیر را نیز در ۱۱ جلد ارائه نموده است. ترجمه نهج البلاعه عنوان دیگری است که شامل ترجمه‌های آقایان: آیتی، شهیدی و معادیخواه می‌باشد. منهاج البراعة ابن ابی الحدید و شرح ابن میثم از جمله شرح‌های نهج‌البلاغه هستند که کاربران از طریق این پایگاه می‌توانند در پژوهش‌های خود از آنها استفاده کنند.

۷. کتاب الغدیر

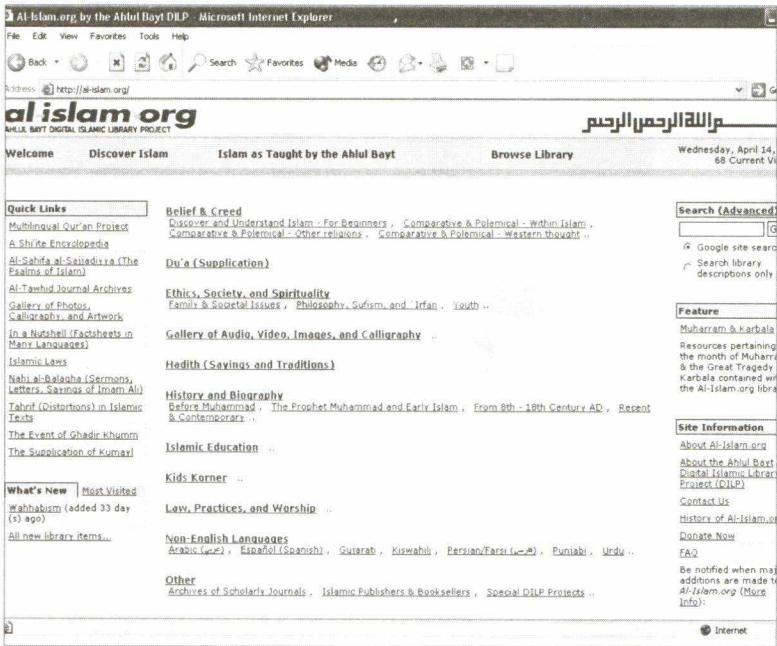
The screenshot shows the Islamic Fiqh Encyclopedia website. The top navigation bar includes links for various languages: Français, عربی, English, and others. The main content area features a large circular emblem. Below it are two boxes: one for 'تقریب ادای اللہ سید محمد باقر صدر' (Approximate the offering of Allah Sayyid Muhammad Baqir as-Sadr) and another for 'باقیت تحقیقات اسلامی الغدیر' (Remaining researches of the Islamic Ghadir). At the bottom, there is a note in Persian: 'مَوْسِيَةٌ == امْرُهُ مَعْرِفَةٌ لِّكُلِّ الْعِلْمِ == امْرُهُ بِإِيمَانٍ' and the name of the institute: 'Islamic Jurisprudence Encyclopedia Institute'.

فسرده از طریق پایگاه الكوثر با نشانی ذیل قبل استفاده است:
www.al-kawthar.com/i.php
 همچنین به وسیله پایگاه الغدیر می‌توان به متن کتاب الغدیر دست یافت:
www.ghadir.org

www.islamicfeqh.org/al-gadir/al-gadir.htm
 مجموعه کتاب الغدیر با تحقیق و چاپ مرکز تحقیقات اسلامی
 الغدیر در ۱۱ جلد، در پایگاه دائرة المعارف فقه اهل بیت قرار گرفته
 است. علاوه بر این، کتاب بحار الانوار (۱۰۴ جلد) به صورت فایل

۸۔ پایگاه اسلام

محتويات این پایگاه در زمینه حدیث عبارت است از: مجموعه‌ای از احادیث اهل بیت که به صورت موضوعی دسته‌بندی شده؛ معرفی اصول کافی؛ امالی شیخ مفید؛ سرح چهل حدیث امام خمینی؛ سیری در نهج البلاغه؛ معرفی و زندگانامه برخی از رجال حدیث از جمله شیخ صدوق، شیخ مفید و مرحوم کلینی؛ متن کامل نهج البلاغه؛ سخنانی از حضرت فاطمه زهراء، امام علی و امام صادق^(۲)؛ گزیده اصول کافی؛ اهل سنت از دیدگاه شیعه و اهل تسنن که ترجمه کتاب حضرت آیة‌الله مشکینی است؛ معرفی تهذیب و استبصار شیخ طوسی؛ موقعیت شیخ مفید و گسترش کلام و فقه شیعه (ترجمة مقالة حضرت آیة‌الله خامنه‌ای). در مجموع می‌توان گفت که این پایگاه یکی از پایگاه‌های مهم و پرمحتوا در زبان انگلیسی است.

www.islam4u.com/almojib/5/5.htm

٩. مركز الاعلام الاسلامي

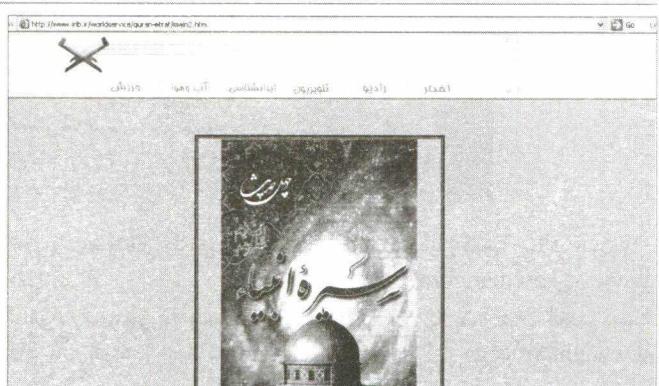
منابع حدیثی این پایگاه در اصول کافی (۸ جلد)، نهج البلاغه، صحیفه سجادیه و چند کتاب دیگر خلاصه می‌شود که امکان دریافت آنها نیز وجود دارد. این پایگاه همچنین دارای بخشی با عنوان پرسش‌ها و پاسخ‌های کاربران پاسخ می‌دهد. یکی از سوال‌های عبارت است از حدیث که به چندین گزینه‌ها مربوط است از جمله: منزلت حدیث پرسش در مورد حدیث از جمله: در نزد شیعه، نظر اهل تسنن در باره حدیث غدیر، حدیث قدسی و کتب اربعه پاسخ گفته است.

www.irib.ir

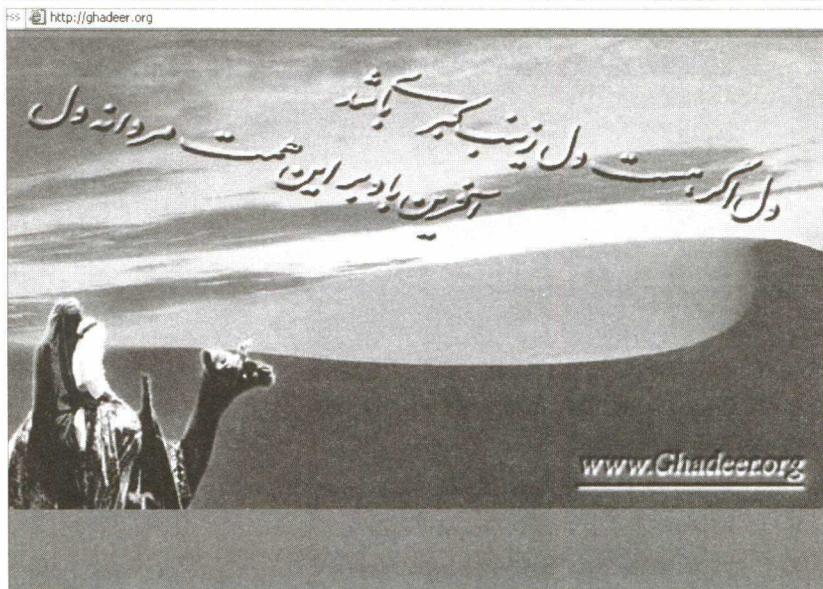
۱۰. سیرہ مغضومین

www.irib.ir/worldservice/quran/sirehanbia/3.htm
پایگاه صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران در گزینه‌ای با عنوان ائمه معصومین، چهل حدیث در زمینه سیره ائمه آورده است که به نظر می‌رسد هر کدام از این چهل حدیث‌ها خود یک کتاب باشند.

۱۱. پایگاه اطلاع‌رسانی غدیر

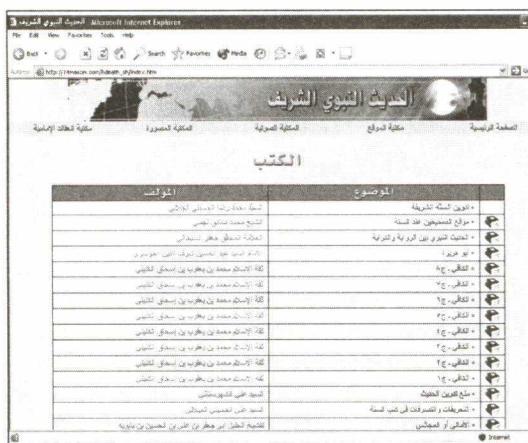
www.ghadeer.org/hadis/hadis.html

این پایگاه در مجموع مشتمل بر ۶۶ جلد کتاب روایی است. ویژگی این پایگاه آن است که بسیاری از کتاب‌های حدیثی را که با استفاده از منابع دست اول به صورت موضوعی دسته‌بندی و نوشته شده‌اند، در خود جمع کرده است. بسیاری از این کتاب‌ها در پایگاه‌های دیگر وجود ندارد؛ به عنوان مثال، در گزینه چهل حدیث، شانزده موضوع مشاهده می‌شود که در هر موضوع چهل حدیث آورده شده است. علاوه بر آن، از هر کدام از چهارده معصوم چهل حدیث ذکر کرده است. اطلاعات این پایگاه به زبان فارسی می‌باشد.

www.14masom.com

۱۳. پایگاه چهارده معصوم^(ع)

مطابل و منابع نسبتاً قابل توجهی در پایگاههای اسلامی در زمینه حدیث ارائه شده است، اما عدم امکانات پژوهشی، از جمله نبود قابلیت جستجوی قوی در منابع موجود، موجب می‌شود بسیاری از کاربرانی که در بی مطلب خاصی هستند، نتوانند به آسانی به خواسته خود برسند. امید است بمریخ از پایگاهها با راهاندازی جستجوگرها و دایرکتوری‌های قوی این کاستی را جبران کنند.

حسن شيرازي؛
النبى ^(ص) و مستقل
الدعوة، مروان خليفات؛
من هدى السيرة
النبوية، شيخ كاظم
سباعي.

در مورد معمومین دیگر
نیز کتاب‌های مربوط به
هر معموم در صفحه‌های
جداگانه قرار گرفته است
و افزون بر این، در
کتابخانه این پایگاه چند
کتاب حدیثی دیگر از
جمله اصول کافی (جلد) نیز موجود است.

این پایگاه همان طور که از عنوانش پیداست، بیشتر مطالب خود را به چهارده معصوم^(۴) اختصاص داده است و در مورد هر یک از معصومین صفحه‌ای مستقل دارد که مطالب مختلفی درباره هر معصوم از جمله: زندگی نامه، سیره و سنت و وفات درج شده است. عنوان کتابخانه که در صفحه مربوط به هر یک از معصومین قرار دارد، حاوی کتاب‌های حدیث از آن معصوم می‌باشد؛ به عنوان نمونه، در صفحه حضرت رسول اکرم^(ص) عنوانین کتب موجود به شرح ذیل است:

قبس من القرآن في صفات الرسول الاعظم (ص)، شيخ عبداللطيف بغدادي؛
الصحيح من سيرة النبي الاعظم (ص) ٢، جلاد، علامه سيد جعفر مرتضى عاملي؛
المواجهة مع الرسول و آله، استاد احمد حسين يعقوب؛
بين يدي الرسول الاعظم، محمد بحرالعلوم؛
اخلاق النبي (ص)، سامي بن حسن خضره؛
السيرة المحمدية، شيخ جعفر سیحانی؛
كلمة الرسول الاعظم، آية الله سید شهید

پی نوشت‌ها:

١. وسائل الشيعة، ج ٢٧، ص ٩٨.